

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wrocław, 10-12-2020

Program zajęć pozalekcyjnych dla szkoły podstawowej

„Rozwój zrównoważony - wybór czy konieczność”

Opracowanie programu: Grażyna Wnuk

Wrocław miasto spotkań

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

I Założenia programu

II Ogólne cele programu

III Zadania szkoły i nauczyciela

IV Proponowany przydział godzin na realizację treści kształcenia

V Sposoby osiągnięcia celów kształcenia

VI Monitorowanie osiągnięć uczniów

VII Ewaluacja programu

VIII Przykładowe scenariusze zajęć

IX Literatura

Załączniki

1. Arkusz oceny zajęć przez uczestników

2. Arkusz wstępnej oceny programu

Wrocław miasto spotkań

DOLNOŚLĄSKA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA WE WROCŁAWIU

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

I Założenia programu

Opracowany program „Rozwój zrównoważony wybór czy konieczność” jest przeznaczony dla uczniów klas VI-VIII szkoły podstawowej. Na jego przeprowadzenie przewidziane są 24 godziny dydaktyczne, realizowane na zajęciach pozalekcyjnych. W programie mogą brać udział uczniowie zainteresowani geografią, szczególnie problemami związanymi z ochroną środowiska geograficznego oraz różnicowaniem gospodarczo-społeczno-kulturowym różnych regionów świata. Proponowana liczba uczestników zajęć wynosi od 18 – 22 uczniów.

W programie przedstawiono zadania szkoły i nauczyciela umożliwiające jego realizację. Zaproponowano również procedury osiągania celów kształcenia oraz propozycje metod monitorowania osiągnięć ucznia. Zwrócono również uwagę na indywidualizację pracy z uczniem.

Program zakłada uwrażliwienie uczniów na problemy współczesnego świata oraz ukazuje możliwości aktywnego włączania się do działań związanych z wdrażaniem zrównoważonego rozwoju w skali lokalnej, regionalnej i globalnej. Uczeń biorący udział w zajęciach dostrzeże związki zachodzące między rozwojem globalnym a rozwojem regionów i życiem każdego człowieka. Pozna i dokona oceny wybranych procesów przyrodniczych, społecznych, gospodarczych, politycznych i kulturowych zachodzących na świecie i w jego regionach. Uświadomi sobie także że Ziemia na której żyjemy stanowi naszą wspólną własność i wszystkim ludziom powinno zależeć, aby każdy jej mieszkaniec żył w przyjaznym środowisku przyrodniczym, gospodarczym i społecznym.

Program może być realizowany w całości lub może stanowić inspirację do opracowania własnego programu, zgodnego z zainteresowaniami uczniów.

Wrocław miasto spotkań

II Ogólne cele programu

Cele programu są powiązane z:

- celami kształcenia ogólnego i najważniejszymi umiejętnościami określonymi przez obowiązującą podstawę programową szkoły podstawowej (*Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018r.zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2018 poz. 1679*).
- celami kształcenia -wymaganiami ogólnymi określonymi przez obowiązującą podstawę programową geografii
- celami Agendy 2030
- celami zawartymi w materiale metodycznym Małgorzaty Ziarnowskiej „*Jak realizować lekcje o zrównoważonym rozwoju w oparciu o Agendę 2030*”

Główne cele programu przedstawiono poniżej .

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- rozwinięte zainteresowanie geografiami
- dostrzeże wybrane relacje zachodzące między przyrodą, rozwojem społeczeństw, gospodarką i kulturą
- zaproponuje możliwości rozwiązywania wybranych problemów współczesnego świata
- zrozumie na czym polega idea zrównoważonego rozwoju

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

Uczeń:

- włączy się do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju
- udoskonali posiadane umiejętności wykorzystywania mapy do różnych celów, np. orientacji w terenie, zdobywania informacji
- udoskonali umiejętności wykorzystywania, porównywania, oceniania, porządkowania informacji z różnych źródeł, w tym z Internetu
- udoskonali umiejętność stawiania pytań, wyrażania własnego zdania, dyskusowania, argumentowania
- udoskonali umiejętność opracowywania wyników swojej pracy w różnej formie np. prezentacji multimedialnej, plakatu, notatki graficznej, mapy mentalnej
- udoskonali umiejętność współpracy w grupie

Kształtowanie postaw:

Uczeń:

- dostrzeże wybrane problemy wynikające z nadmiernej eksploatacji środowiska przyrodniczego
- uświadomi sobie, że na świecie istnieją różnice w dostępie ludzi do zaspokojenia podstawowych potrzeb np. : bezpieczeństwa, nauki, pracy , życia w czystym środowisku przyrodniczym
- wzmocni poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe w skali lokalnej, regionalnej i globalnej
- dostrzeże zagrożenia dla przyszłości ludzi wynikające z nadmiernego eksploataowania zasobów środowiska przyrodniczego
- uświadomi sobie, że może się włączyć do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju

Tabela nr 1. Powiązanie celów kształcenia w szkole podstawowej z celami Agendy 2030

Cele kształcenia ogólnego w PP* dla szkoły podstawowej	Przykłady celów kształcenia-wymagań ogólnych z PP* geografii dla szkoły podstawowej	Cele Agendy 2030 wdrażane podczas realizacji programu
Rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania	II.4 określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, formułowanie twierdzeń o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień	Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony
Rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki	I.5 rozumienie różnicowania przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego świata	Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie
Kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość	III.9 przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia i akceptacji, poszanowania innych kultur, przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości	Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi
Zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy	I.8 Integrowanie wiedzy przyrodniczej z wiedzą społeczno- ekonomiczną i humanistyczną	Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie
Ukierunkowanie ucznia ku wartościom	III.3 Przyjmowanie postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania	Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

*Podstawa Programowa

III Zadania szkoły i nauczyciela

Faza wstępna

Nauczyciel przygotowuje sposób poinformowania i zachęcenia uczniów do udziału w zajęciach pozalekcyjnych. Inspiracją może być np. plakat umieszczony w gabinecie geograficznym lub w gablocie na terenie szkoły. Jedną z możliwości jest umieszczenie na plakacie:

Czy wiesz że:

Na świecie żyje 7,8 mld ludzi a średnia wieku wynosi około 33 lata

- około 265 mln dzieci na świecie nie uczęszcza do szkoły
- ponad 2 mld ludzi nie ma dostępu do elektryczności, Internetu , toalety
- z powodu zmian klimatycznych systematycznie zmniejsza się pokrywa lodowa Arktyki i Antarktydy, a podnosi się poziom mórz i oceanów
- na oceanach zaczynają powstawać wyspy zbudowane z plastikowych odpadów

15-letnia Greta Thunberg, uczennica ze Szwecji domaga się, by szwedzcy politycy

zajęli się problemem zmian klimatycznych. W jej ślady poszło ok. 20 tysięcy uczniów z całego świata (m.in. z Australii, Wielkiej Brytanii, Belgii, USA i Japonii). Greta była w Polsce w 2018 roku na szczycie klimatycznym w Katowicach.

Mówiła:

" młodzi muszą brać odpowiedzialność w swoje ręce"

"nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić"

A Ty? Jeżeli chcesz wiedzieć więcej o problemach współczesnego świata weź udział w zajęciach pozalekcyjnych

„ Zrównoważony rozwój świata – wybór czy konieczność ”

Faza realizacji

Do przeprowadzenia zajęć nauczyciel powinien przygotować:

- salę z dostępem do Internetu
- mapy tematyczne związane z omawianymi zagadnieniami
- arkusze papieru i flamastry
- konieczne materiały źródłowe
- układ stolików do pracy grupowej

Prowadzący zajęcia powinien być moderatorem, przedstawiać uczniom cele kolejnych zajęć, zmotywować uczestników do samodzielnej pracy i czuwać nad jej przebiegiem oraz włączać się do podsumowywania zajęć.

Faza podsumowania

Po zakończeniu realizacji programu nauczyciel powinien przeprowadzić ewaluację osiągnięć ucznia.

Ewaluacja osiągnięć ucznia powinna dać odpowiedź na pytania, czy cele zajęć zostały osiągnięte zarówno w obszarze wiedzy jak i umiejętności oraz kształtowania postaw. Pomocnym może tu być arkusz oceny zajęć przez uczniów, znajdujący się w załączniku nr 1.

Ewaluacja programu powinna iść w kierunku ustalenia zmian, które można wprowadzić aby program w przyszłości był bardziej efektywny np.:

- z jakich treści można zrezygnować, a na które można przeznaczyć więcej czasu
- które metody i techniki pracy były bardziej efektywne, a z których można zrezygnować
- jak można wzmocnić aktywność uczestników zajęć.

Wprowadzone w wyniku ewaluacji programu zmiany powinny zmierzać np. do efektywniejszego wykorzystania czasu pracy na zajęciach poprzez udoskonalenie metod i technik pracy.

IV Proponowany przydział godzin na realizację treści kształcenia

Dobór tematów stanowi jedynie propozycję. Nauczyciel może sam lub wraz z uczniami na pierwszych zajęciach dokonać innego wyboru. Proponowana tematyka zajęć odnosi się zarówno do problemów związanych z zagrożeniami środowiska przyrodniczego Ziemi, jak i nierównomiernego dostępu ludzi do zaspokajania potrzeb społecznych. Przy wyborze tematów wzięto również pod uwagę obowiązującą podstawę programową oraz przewidywane możliwości zrozumienia tematyki przez ucznia i wzbudzenia jego zainteresowania .

Tabela nr 2. Proponowane tematy zajęć i liczba godzin na ich realizację

Kolejność zajęć	Liczba godzin dydaktycznych	Temat zajęć	Powiązanie z celami Agendy 2030
1.	4	Czysta woda dla każdego	Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi
2.	4	Czy warto się uczyć	Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie
3.	4	Dlaczego zmienia nam się klimat	Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom
4.	4	Czuję się bezpiecznie w swojej miejscowości	Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu
5.	4	Dlaczego musimy chronić morza i oceany	Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony
6.	4	Co możemy zrobić dla świata	Cele 1-18 Podsumowanie zajęć , wręczenie dyplomów , upominków

V Sposoby osiągnięcia celów kształcenia

Podstawa programowa zwraca szczególną uwagę na stosowanie w szkolnej praktyce nowoczesnych metod i technik pracy, aktywizujących ucznia i zmierzających do kształcenia poszukującego. Uczestnik zajęć powinien mieć dostęp do szerokiego i wielostronnego korzystania z różnych źródeł informacji, np.: map, danych statystycznych, wykresów i diagramów, rysunków, szkiców, modeli, fotografii, tekstów źródłowych, Internetu. Pomocą w przeprowadzeniu zajęć mogą być materiały źródłowe zamieszczone w publikacji Małgorzaty Ziarnowskiej „*Jak realizować lekcje o zrównoważonym rozwoju w oparciu o Agendę 2030*”. Uczeń biorący udział w zajęciach pozalekcyjnych będzie doskonalił umiejętności gromadzenia, porządkowania, przetwarzania i opracowywania informacji pochodzących z różnych źródeł. Metody i techniki pracy zalecane przez program to np.: dyskusja , sketchnoting, metoda dociekań filozoficznych(P4C), projekt edukacyjny, gałąź logiczna , mapa mentalna.

Dominować na zajęciach powinna praca w grupach. Kształci ona umiejętność komunikacji, radzenia sobie z konfliktami , sprzyja efektywności wykonywania zadań. Zaletą pracy w grupie jest możliwość wykorzystania wiedzy i umiejętności członków grupy, co przyspiesza i doskonali wykonanie zadania.

Nauczyciel w zależności od możliwości szkoły, zainteresowań uczniów i własnego doświadczenia może wprowadzać inne metody i techniki pracy. Istotne jest aby motywowały one ucznia i sprzyjały jego czynnemu udziałowi w zajęciach.

Praca nauczyciela według zaproponowanego programu umożliwi uczniom zrozumienie zależności w środowisku geograficznym różnych regionów i stworzy możliwości do kształtowania aktywnej postawy wobec problemów przyrodniczych i społeczno - gospodarczych współczesnego świata. Przyczyni się to do zrozumienia i włączania się ucznia do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Aktywność i twórcza postawa w stosunku do napotykanym trudności , związanych z pracą na zajęciach ułatwi uczniowi rozwiązywanie problemów na które napotka w codziennym życiu. Proponowane szczegółowe metody i techniki pracy ucznia zawarte są w scenariuszach poszczególnych zajęć w rozdziale VIII.

Tabela nr 3. Powiązanie umiejętności określonych przez podstawę programową dla szkoły podstawowej z doskonaleniem umiejętności podczas realizacji programu

Najważniejsze umiejętności rozwijane w szkole podstawowej	Przykłady umiejętności rozwijanych według podstawy programowej geografii	Rozwijanie/ doskonalenie umiejętności podczas realizacji programu
Sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych Rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych	I.1 opanowanie podstawowego słownictwa geograficznego II. 6 Stawianie pytań , formułowanie hipotez oraz proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska geograficznego II.9 Podejmowanie konstruktywnej współpracy i rozwijanie umiejętności komunikowania się z innymi	Dyskusja , burza mózgów , argumentowanie, formułowanie pytań, wyciąganie wniosków , praca z tekstami źródłowymi, słownikiem terminów i nazw geograficznych
Sprawne wykorzystywanie narzędzi matematycznych w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego	II.1 Prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie , analizowanie pozyskanych danych i formułowanie wniosków na ich podstawie	Analiza tabel, wykresów, wykonywanie obliczeń i formułowanie na ich podstawie wniosków
Poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystywanie informacji z różnych źródeł Kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowania	II.2 Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno - komunikacyjnych w celu zdobywania , przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych	Bezpośrednie obserwacje w terenie Praca z materiałami źródłowymi: zdobywanie, przetwarzanie, porządkowanie i opracowywanie informacji Prezentowanie wyników pracy
Praca w zespole i społeczna aktywność Aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju	II.7 Podejmowanie nowych wyzwań oraz racjonalnych działań środowiskowych i społecznych	Projekt edukacyjny, dociekania filozoficzne

VI Monitorowanie osiągnięć uczniów

Zajęcia pozalekcyjne nie podlegają ocenie szkolnej. Jednak nauczyciel powinien obserwować i monitorować przebieg pracy uczniów w tym:

- aktywność w analizie i tworzeniu materiałów
- umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji
- jasność i precyzyjność wypowiedzania się, argumentowania, wnioskowania, zadawania pytań
- współpracę podczas pracy w grupie
- postawy wobec problemów współczesnego świata
- włączania się do promowania i działań na rzecz zrównoważonego rozwoju
- udział i zaangażowanie w realizację projektu

Monitorowanie pracy ucznia na zajęciach pozalekcyjnych i ich diagnozowanie może wpłynąć na podwyższenie oceny z geografii. Stanowić to będzie nagrodę za aktywny udział ucznia w zajęciach. Nie powinno się obniżać uczestnikom oceny przedmiotowej.

W załączniku nr 1 znajduje się przykładowy arkusz oceny przez ucznia udziału w zajęciach. Analiza zbiorcza wypowiedzi uczniów będzie istotną wskazówką, czy zajęcia były dla uczniów interesujące i poszerzały zakres ich wiedzy i umiejętności.

VII Ewaluacja programu

Nauczyciel przystępujący do realizacji programu może dokonać jego **wstępnej ewaluacji** (przykładowy arkusz w załączniku nr2).

Po zakończeniu realizacji programu należy dokonać **ewaluacji końcowej**(sumarycznej). Powinna ona ocenić, czy zostały osiągnięte ujęte w programie cele kształcenia. Osiągnięcie tych celów stanowić będzie o sukcesie nauczyciela wdrażającego program. Można to sprawdzić za pomocą: ankiet, wywiadów, obserwacji, analizy wytworów uczniów. W wyniku przeprowadzonej ewaluacji nauczyciel podejmie decyzję, czy program ma być kontynuowany w niezmienionej formie, czy też wymaga np.: zmiany zakresu treści, metod i technik pracy, środków dydaktycznych.

VIII Przykładowe scenariusze zajęć

Scenariusz nr 1. **Czysta woda dla każdego**

Cel główny: dostrzeżenie konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami wody słodkiej i podejmowania działań oszczędzających wodę

Cele szczegółowe :

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- wyjaśnia rolę wody w życiu człowieka i w gospodarce
- wyjaśnia przyczyny zmniejszania się zasobów wody na świecie w przeliczeniu na jednego mieszkańca
- wyjaśnia przyczyny niedoboru wody słodkiej w wybranych regionach świata
- wie w jaki sposób może się przyczynić do oszczędnego gospodarowania wodą

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

Uczeń:

- przedstawia na schemacie procentowy udział różnych rodzajów wód w zasobach wodnych Ziemi
- doskonali umiejętność korzystania z materiałów źródłowych np.: danych statystycznych, map, tekstów źródłowych
- przetwarza informacje źródłowe, wykorzystując je na potrzeby opracowania tematu
- współpracuje w grupie
- doskonali umiejętność prezentacji wyników swojej pracy

Kształtowanie postaw

Uczeń:

- ma świadomość, że zasoby wód słodkich są ograniczone
- dostrzega konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami wód na świecie
- dostrzega konieczność działań organizacji rządowych i pozarządowych w zakresie pomocy ludności regionów cierpiących na niedostatek wody
- wykazuje się postawą oszczędnego gospodarowania wodą

*Najwyższa dobroć podobna jest wodzie,
dobroć wody polega na tym, że przynosi ona korzyści
dziesiątkom tysięcy rzeczy, mimo że z nikim nie walczy”
Lao –Tse (chiński filozof VI wiek p.n.e.)*

Przebieg zajęć (I część)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
20	Prezentacja się uczniów (imię, klasa, zainteresowania, kilka zdań o sobie)	Zapoznanie z głównymi celami zajęć pozalekcyjnych <ul style="list-style-type: none"> • czego się uczniowie dowiedzą • jak będzie przebiegała praca • jakie korzyści mogą mieć z udziału w zajęciach
15	Burza mózgow nad motto: Jakie korzyści przynosi woda przyrodzie i człowiekowi	Zaprezentowanie uczniom motto Podsumowanie dyskusji
Część główna		
15	Praca w grupach dwuosobowych. Wykonanie zadania: Przedstawcie w dowolny sposób na schemacie udział różnych rodzajów wód w zasobach wodnych Ziemi	Podanie procentowego udziału różnych rodzajów wód w zasobach wodnych Ziemi
5	Prezentacja kilku schematów	Podsumowanie wyników pracy
10	Praca w grupach dwuosobowych Korzystając z mapy „Zużycie wody na świecie” wymień nazwy pięciu krajów o zużyciu wody na mieszkańca: <ul style="list-style-type: none"> • wysokim • niskim 	Obserwacja pracy uczniów , udzielanie pomocy w wykonaniu zadania
20	Uczniowie wymieniają nazwy krajów i wskazują je na mapie. Korzystając z mapy formułują spostrzeżenia i wnioski dotyczące dostępności do czystej wody różnych regionów świata	Podsumowanie pracy uczniów
Część podsumowująca		
5	<i>"nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić" Greta Thunberg</i> Wypowiedzi uczniów dotyczące własnych możliwości oszczędzania wody	Kierowanie przebiegiem dyskusji Podsumowanie wypowiedzi uczniów

Przebieg zajęć (II część)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
5	Aktywne wysłuchanie	Podsumowanie poprzednich zajęć, wprowadzenie do II części
Część główna		
20	Praca w grupach. Sporządzenie przez grupy notatek graficznych na podstawie tekstu źródłowego Zadanie dla uczniów: : Korzystając z materiału źródłowego wykonaj notatkę graficzną dotyczącą przyczyn i skutków zróżnicowania dostępu do czystej wody mieszkańców różnych regionów świata	Przygotowanie materiałów źródłowych przez nauczyciela, lub jeżeli sala ma dostęp do Internetu linków do stron internetowych Ukierunkowanie pracy uczniów.
10	Prezentacja przez członków grupy notatek graficznych	Podsumowanie pracy uczniów
20	Temat do dyskusji: Jakie działania powinna podjąć społeczność międzynarodowa (rządy państw i organizacje pozarządowe) by zapewnić każdemu mieszkańcowi Ziemi dostęp do czystej wody ? Grupa redakcyjna <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje kolejne propozycje • przedstawiciel grupy dokonuje podsumowania wszystkich propozycji 	Wyłonienie grupy redakcyjnej Podsumowanie wypowiedzi uczniów, zwrócenie uwagi na wkład Polski i Polaków w zapewnienie dostępu do czystej wody wszystkim mieszkańcom Ziemi
Część podsumowująca		
15	<i>"nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić"</i> Greta Thunberg Wypowiedzi uczniów: Co ja mogę zrobić by włączyć się w działania na rzecz dostępu do czystej wody wszystkim ludziom na świecie	Podsumowanie wypowiedzi uczniów
20	Zapoznanie się z pracą nad projektem	Wyjaśnienie uczniom celu i zadań związanych z realizacją projektu „Dlaczego musimy chronić oceany i morza” Podział uczestników zajęć na grupy Rozdanie grupom zadań do wykonania Wyjaśnianie wątpliwości uczniów

Materiały pomocnicze do tematu zajęć: Czysta woda dla każdego

Linki

https://www.pah.org.pl/app/uploads/2017/10/2017_kampania_studnia_dla_poludnia_publi_kacja_prawo_do_wody.pdf

<http://www.zaadoptujrzeke.pl/pl/materialy/materialy/informacje-fakty/niedobory-wody-na-swiecie>

<https://epodreczniki.pl/a/obszary-nadmiaru-i-niedoboru-wody-na-swiecie/DMcmqVzvD>

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:HF6u02PxFYYJ:https://www.wodkany.pl/zasoby-wody-w-polsce-i-na-swiecie/+&cd=25&hl=pl&ct=clnk&gl=pl>

Tabela: Procent ludności wybranych regionów świata z dostępem do bezpiecznej wody do picia w latach 2006-2017

Wyszczególnienie	2006	2010	2017
	Procent ogółu ludności		
Świat	64,2	66,5	70,6
Afryka Subsaharyjska	19,6	22,4	26,9
Ameryka Łacińska i Karaiby	67,6	73,04	74,36
Ameryka Północna	98,9	99,04	99,08
Azja Zachodnia	67,0	71,8	75,8
Europa	91,04	92,4	93,4

Źródło: Rocznik Statystyki Międzynarodowej, GUS, Warszawa 2019

Procentowy udział różnych rodzajów wód w zasobach wodnych Ziemi:

97,0 % - wody wszechoceanu

3,0 % - wody słodkie, w tym

68,3 % - lodowce

31,4 % - wody podziemne

0,3 % - wody powierzchniowe

Źródło: <https://epodreczniki.pl/a/wody-na-ziemi/D6N5CaGf8>

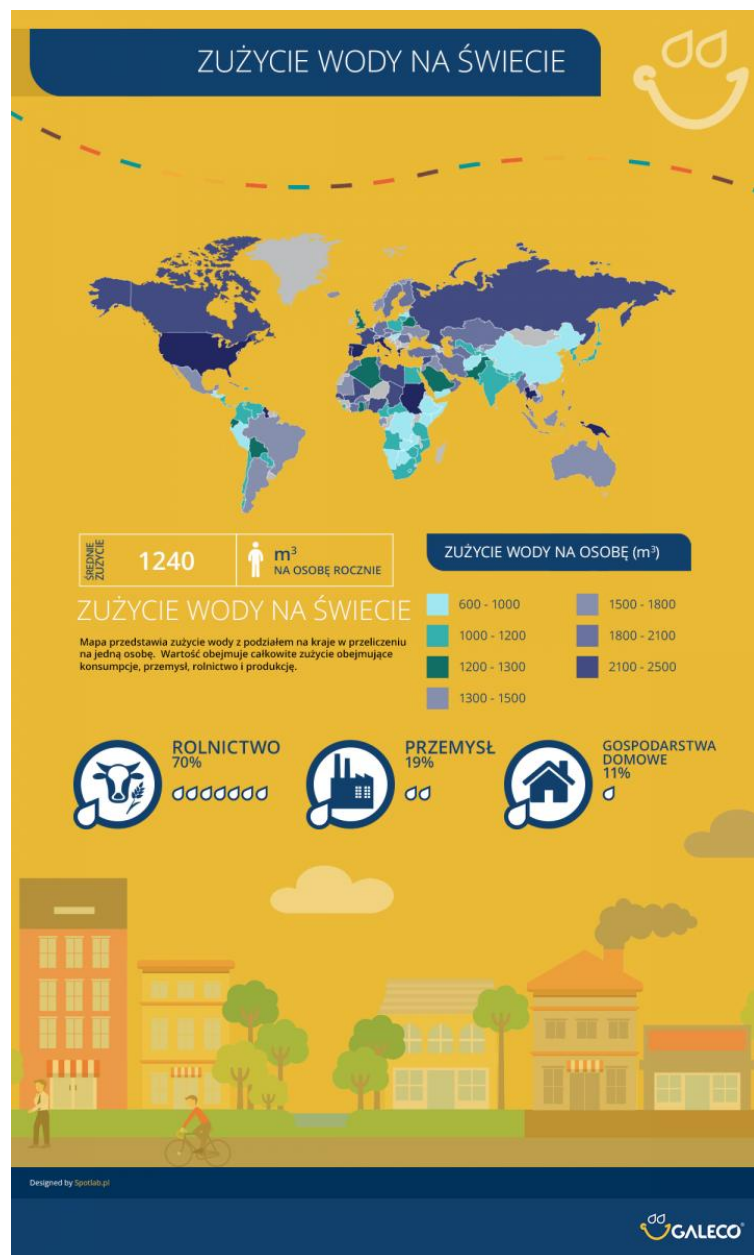
Co możemy zrobić aby oszczędzać wodę

Aby mieć motywację do konkretnych działań w kierunku oszczędzania wody, musimy sobie najpierw uświadomić, ile zużywamy wody podczas wybranych czynności w ciągu dnia:

- spuszczenie wody w toalecie — 10 litrów
- prysznic - 40-60 litrów
- kąpiel w wannie — 140 litrów
- zmywanie - 20 litrów
- mycie zębów pod bieżącą wodą — 16 litrów
- podlewanie kwiatów — 5 litrów
- pranie w pralce — 130 litrów
- nieszczelna bateria lub zawór, z którego wycieka 1 kropla wody na sekundę — 168 litrów na dobę, czyli ponad 61 m³ na rok.

Okazuje się, że najprościej możemy pomóc, zmieniając nasze codziennie przyzwyczajenia. Najczęściej nie zastanawiamy się, jak dużo wody zużywamy — wydaje nam się to „naturalne”, że odkręcamy kran i mamy wodę.

Źródło : <https://e-globalna.edu.pl/index.php?etap=10&i=470>

Źródło : <https://galeco.pl/porady/zuzycie-wody-na-swiecie>

Scenariusz nr 2 **Dlaczego warto się uczyć**

Cel główny: wykazanie wpływu edukacji na życie każdego człowieka oraz poziom rozwoju gospodarczo–społecznego regionów świata

Cele szczegółowe

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- wykazuje związek między poziomem wykształcenia a jakością życia człowieka
- dostrzega wpływ edukacji na poziom rozwoju gospodarczo –społecznego państw i regionów świata
- wymienia nazwy kilku państw o najniższym i najwyższym poziomie edukacji

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

Uczeń:

- formułuje prawidłowości na podstawie analizy danych statystycznych
- doskonali umiejętność analizy materiałów źródłowych i opracowywania ich w postaci notatki graficznej

Kształtowanie postaw

Uczeń:

- dostrzega konieczność zapewnienia wszystkim dzieciom na świecie dostępu do edukacji
- uświadamia sobie że wykształcenie ma ogromny wpływ na życie każdego człowieka oraz poziom rozwoju społeczno –gospodarczego regionów i państw
- dostrzega konieczność działań organizacji rządowych i pozarządowych w zakresie zapewnienia dostępu do edukacji wszystkim dzieciom na świecie

„Analfabetami w XXI wieku nie będą Ci którzy nie potrafią czytać i pisać, ale ci, którzy nie potrafią uczyć się, oduczać i uczyć ponownie”

Alvin Toffler(Szok przyszłości)

Przebieg zajęć (I część)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
10	Burza mózgów nad motto	Wprowadzenie do zajęć Prezentacja uczniom motto Podsumowanie dyskusji
Część główna		
20	Praca w grupach z materiałami statystycznymi dotyczącymi wpływu edukacji na poziom rozwoju gospodarczo- społecznego wybranych regionów świata	Podział na grupy Rozdanie grupom kart pracy (w załączeniu)
15	Przedstawiciele grup prezentują wyniki pracy	Podsumowanie wyników pracy
30	Zaproszeni uczniowie szkoły pochodzący z innych krajów, lub ich rodzice opowiadają o systemie i problemach edukacji w ich krajach	Zaproszenie przez nauczyciela uczniów / rodziców / członków lokalnej społeczności pochodzących spoza Polski
Część podsumowująca		
15	„ <i>nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić</i> ” Greta Thunberg Temat do dyskusji: Co ja mogę zrobić by włączyć się w działania na rzecz zapewnienia uczniom wybranych regionów dostępu do edukacji. Grupa redakcyjna podsumowuje wypowiedzi uczniów	Wyłonienie grupy redakcyjnej Podsumowanie wypowiedzi uczniów, zwrócenie uwagi na wkład Polski i Polaków w zapewnienie dostępu do edukacji wszystkim dzieciom na świecie

Przebieg zajęć (II część)		
Czas w minutach	Część wstępna	
5	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
		Wprowadzenie do zajęć
Część główna		
20	Obejrzenie filmu lub fotografii przedstawiających sale lekcyjne/nauczanie w różnych regionach świata	Prezentacja materiału źródłowego
15	Refleksje uczniów po obejrzeniu materiałów źródłowych	Podsumowanie wypowiedzi uczniów
20	Praca w grupach: Skonstruujcie gałąź logiczną, w której przedstawicie możliwości uczenia się oraz wynikające z tego skutki dla życia młodego Grupa 1 Europejczyka Grupa 2 Afrykanina	Podanie i omówienie zadania dla grup:
15	Przedstawiciele grupy omawiają wyniki pracy	Podsumowanie i uzupełnienie wyników pracy grup
Część podsumowująca		
15	„nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić” Greta Thunberg Praca w dwuosobowych grupach Zadanie: Podaj dwie propozycje udoskonalenia swojego sposobu uczenia się Uczniowie wykorzystując zbiorczą mapę mentalną dodają swoje propozycje	Podanie i wyjaśnienie sposobu wykonania zadania Podsumowanie pracy

Materiały pomocnicze do tematu zajęć: Dlaczego warto się uczyć

Karta pracy

Korzystając z zamieszczonej tabeli wykonaj zadania:

Tabela. Wskaźniki Agendy 2030 na rok 2017 dotyczące wpływu edukacji na poziom PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Region	Liczba ludności w mln	Procent dzieci uczęszczających do szkoły	Procent szkół podstawowych z dostępem do elektryczności	Procent PKB na działalność badawczą	PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w USD
Świat	7631	68,9	69,1	1,7	10665
Europa	746	96,4	100	1,8	27222
Ameryka Północna	364	93,4	100	2,7	58531
Afryka	1276	49,8	65,8	0,5	1768

Źródło Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2019, Warszawa 2019

A) Odpowiedz na pytania:

a) Na którym kontynencie, zamieszczonym w tabeli:

- największy odsetek dzieci ma dostęp do edukacji .....
- przeznaczają się największy procent PKB na działalność badawczą.....
- występuje największy PKB na jednego mieszkańca ....., a na którym najmniejszy .....

B) Sformułuj wniosek/ spostrzeżenie wykazujące związek między dostępem do edukacji a wielkością PKB na jednego mieszkańca

.....

C) Podaj dwa przykłady wpływu edukacji na poziom rozwoju gospodarczo-społecznego regionów świata

1.....

2.....

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Filmy

<https://www.youtube.com/watch?v=AKLwdLlcNew>

<https://www.youtube.com/watch?v=U6Ny6KQ45E0>

<https://www.youtube.com/watch?v=24QKkOG4fxc>

Linki

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyki-miedzynarodowej-2019,10,7.html>

<https://www.fatherly.com/love-money/education/schools-days-around-world/>

http://www.psp9.radom.pl/psp9_2012/images/dokumenty/unicef/Mali/edukacja_na_swiecie_opis.pdf

Scenariusz nr 3 **Dlaczego zmienia nam się klimat**

Cel główny: wykazanie wpływu działalności gospodarczej człowieka na zmiany klimatu

Cele szczegółowe

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- prawidłowo używa terminów geograficznych: globalne ocieplenie, dziura ozonowa, kwaśne opady, smog
- wyjaśnia wpływ zanieczyszczenia powietrza na klimat
- przewiduje zmiany klimatu i ich skutki

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

Uczeń:

- odczytuje, interpretuje dane statystyczne dotyczące emisji CO₂, pochodzące ze spalania paliw kopalnych
- wskazuje regiony świata, szczególnie zagrożone globalnymi zmianami klimatycznymi
- doskonali formułowanie pytań
- doskonali umiejętność współpracy w grupie
- potrafi wziąć udział w debacie, przedstawiając własne stanowisko i podając przemawiające za nim argumenty

Kształtowanie postaw

Uczeń:

- dostrzega konieczność działań mających ograniczyć zanieczyszczenie powietrza na Ziemi
- włącza się do działań na rzecz ochrony klimatu

„Większość ludzi nie docenia wagi zagrożenia. Proces topnienia lodowców postępuje bardzo wyraźnie. Planeta podgrzewa się jak garnek”

Elon Musk (amerykański przedsiębiorca i filantrop)

Przebieg zajęć (I część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
10		Wprowadzenie do tematu
Część główna		
30	Praca w grupach	Podział uczniów na cztery grupy Każda grupa dostaje wykaz zadań do wykonania oraz zestaw potrzebnych materiałów źródłowych Grupy: 1. Globalne ocieplenie 2. Dziura ozonowa 3. Kwaśne opady 4. Smog (wykaz zadań dla grup w załączeniu)
40	Przedstawiciel grupy omawia opracowany temat. Uczestnicy pozostałych grup mogą zadawać pytania. Odpowiadają uczniowie opracowujący temat	Podsumowanie kolejnych wystąpień uczniów
Część podsumowująca		
10	Uczniowie opracowujący dany temat przygotowują po jednym pytaniu dla każdej z pozostałych grup. Przedstawiciele pozostałych grup udzielają odpowiedzi	Komentowanie i uzupełnianie wypowiedzi uczniów

Przebieg zajęć (II część 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
5		Wprowadzenie do tematu
Część główna		
15	Praca w grupach dwuosobowych Opracowanie mapy mentalnej dotyczącej skutków globalnego ocieplenia	Podanie i objaśnienie zadania dla uczniów Przygotowanie filmów lub tekstów źródłowych
15	Przedstawiciele grup omawiają wybrane skutki występowania globalnego ocieplenia Grupa redakcyjna tworzy zbiorczą mapę mentalną skutków globalnego ocieplenia , wykorzystując przykłady podane przez kolejnych uczniów	Wybranie grupy redakcyjnej Podsumowanie i uzupełnienie wypowiedzi uczniów
10	Uczniowie w parach przygotowują po trzy argumenty uzasadniające zajęcie wybranego stanowiska	Podanie i omówienie zadań: Przygotujcie się do dyskusji na temat 1.Półowa uczestników: Społeczność międzynarodowa(człowiek, państwa, organizacje pozarządowe) doprowadzą do przeciwdziałania zmianom klimatu 2.Półowa uczestników: Społeczność międzynarodowa (człowiek, państwa, organizacje pozarządowe) nie będą mogły powstrzymać zmian klimatu
30	Dyskusja	Moderowanie przebiegu dyskusji Podsumowanie dyskusji
Część podsumowująca		
15	„nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić” Greta Thunberg Wypowiedzi uczniów nt.: Co ja mogę zrobić by włączyć się w działania na rzecz przeciwstawienia się zmianom klimatu na Ziemi	Kierowanie i podsumowanie dyskusji nt

Materiały pomocnicze do tematu zajęć: Dlaczego zmienia nam się klimat

Zadania dla uczniów

Grupa 1. Globalne ocieplenie

Zaprezentujcie w dowolnej formie graficznej przydzielony temat. Uwzględnijcie:

- przyczyny globalnego ocieplenia
- nazwy gazów cieplarnianych
- wpływ człowieka na wzrost temperatury powietrza atmosferycznego na Ziemi (wzrost efektu cieplarnianego)
- przykłady wpływu globalnego ocieplenia na środowisko przyrodnicze i życie ludzi

Grupa 2 Dziura ozonowa

Zaprezentujcie w dowolnej formie graficznej przydzielony temat. Uwzględnijcie:

- położenie ozonosfery i jej rolę w atmosferze
- gazy przyczyniające się do powiększania dziury ozonowej
- skutki powiększania się dziury ozonowej

Grupa 3. Kwaśne opady

Zaprezentujcie w dowolnej formie graficznej przydzielony temat. Uwzględnijcie:

- które opady nazywamy kwaśnymi
- przyczyny powstawania kwaśnych opadów
- przykłady zmian w środowisku geograficznym wskutek kwaśnych opadów

Grupa 4 . Smog

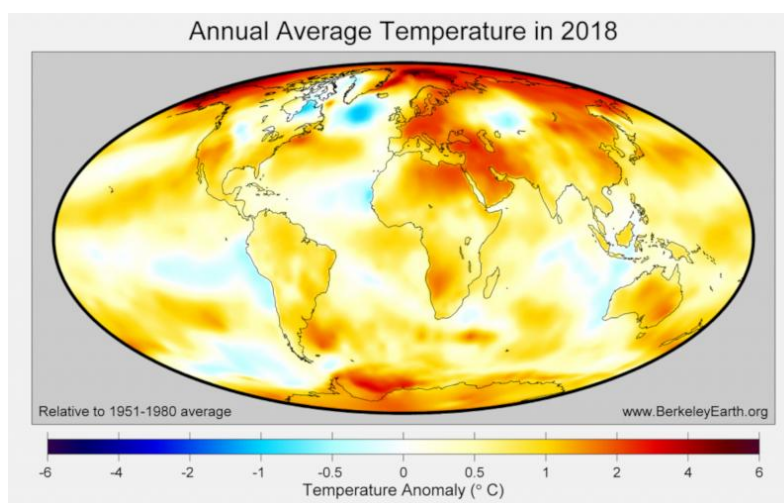
Zaprezentujcie w dowolnej formie graficznej przydzielony temat. Uwzględnijcie:

- przyczyny powstawania smogu
- wpływ smogu na życie człowieka
- przykłady występowania smogu

Literatura, linki:

- Lenart W., Klimat- przyroda – człowiek , Globalne ocieplenie –wyzwania społeczeństw XXI wieku, Fundacja na rzecz zrównoważonego rozwoju , Warszawa 2012
- Lenart W., Lewandowski W., Globalne ocieplenie – nauka działania , Fundacja na rzecz zrównoważonego rozwoju, Warszawa 2010
- <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spoleczenstwie-geografia-biologia/artykuly/swiat-zmiany-klimatyczne>
- <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current>
Ziemia za 20, 30 i 50 lat. Jaki świat zostawimy naszym ...
- special.gazeta.pl › *special* › *Dzień Ekologii*
Kwaśne opady: przyczyny, skutki. Jak powstają kwaśne opady ...
- alertsмоgowy.pl › *czym-sa-i-jak-powstaja-kwasne-opady*

Źródło. <https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/ziemia-sie-nagrzewa-i-wiemy-dlaczego-361>

Scenariusz nr 4 **Czuję się bezpiecznie w swojej miejscowości**

Cel główny: ocenienie swojej okolicy pod kątem zaspokajania potrzeb i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców

Cele szczegółowe

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- wyjaśnia wpływ rozbudowy miast i osiedli na degradację środowiska i warunki życia ludności
- wymienia warunki konieczne do zaspokajania potrzeb i bezpieczeństwa mieszkańców swojej okolicy

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

Uczeń:

- tworzy plan zagospodarowania okolicy
- korzysta ze skali mapy do obliczania odległości w terenie
- wykorzystuje mapę do analizy stanu zagospodarowania okolicy szkoły
- zbiera konieczne informacje w czasie zajęć terenowych
- proponuje rozwiązania poprawiające stan zagospodarowania i bezpieczeństwa okolicy

Kształtowanie postaw

Uczeń:

- dostrzega mocne i słabe strony zamieszkania w swojej miejscowości/ dzielnicy / osiedlu
- wykazuje się aktywną postawą wobec problemów swojej miejscowości/ dzielnicy / osiedla
- ocenia stan zagospodarowania i bezpieczeństwa w swojej miejscowości/ dzielnicy / osiedlu

„Marzeniem współczesnego człowieka jest przenieść się ze wsi do miasta po to, by później móc przesiedlić się z miasta na wieś”

Alec Guinness (brytyjski aktor i scenarzysta)

Przebieg zajęć (I część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
10	Formułowanie pytań dotyczących sposobu wykonania zadania	Wprowadzenie do tematu Rozdanie kart pracy i wyjaśnienie sposobu wykonania zadań
Część główna		
45	Zajęcia terenowe Wypełnianie kart pracy	Przygotowanie dla każdego ucznia karty pracy oraz planu okolicy szkoły
15	Uzupełnienie kart pracy w sali	Wspomaganie uczniów w pracy , wyjaśnianie nieścisłości
Część podsumowująca		
20	Naniesienie poprawek do swojej karty pracy	Omówienie poprawności wykonania zadań

Przebieg zajęć (II część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
5		Wprowadzenie do zajęć
Część główna		
25	<p>Analiza SWOT</p> <p>Uczestnicy na podstawie obserwacji terenowych i wypełnionych kart pracy określają :</p> <ul style="list-style-type: none"> • mocne strony • słabe strony • szanse • zagrożenia <p>dla mieszkańców okolicy swojej szkoły</p> <p>Sporządzenie zbiorczego arkusza SWOT</p>	<p>Przygotowanie arkuszy do analizy SWOT</p> <p>Podsumowanie wyników pracy</p>
30	Wysłuchanie pogadanki	Zaproszenie przedstawiciela policji który wygłosi pogadankę nt.: „Bezpieczeństwo w mojej miejscowości”
20	Formułowanie pytań do policjanta Udział w dyskusji	Kierowanie przebiegiem dyskusji
Część podsumowująca		
10	<p>„nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić” Greta Thunberg</p> <p>Co ja mogę zrobić by włączyć się w działania na rzecz poprawienia stanu środowiska i bezpieczeństwa w okolicy szkoły?</p>	<p>Podanie tematu dyskusji</p> <p>Kierowanie przebiegiem dyskusji</p> <p>Podsumowanie dyskusji</p>

Materiały pomocnicze do tematu zajęć: Czuję się bezpiecznie w swojej miejscowości

Karta pracy

Data..... Imię i nazwisko .....Klasa.....

Analizujemy zagospodarowanie i stan środowiska okolic szkoły

Plan okolicy szkoły

Skala

Zadanie 1.

- A) Zorientuj plan i oznacz na nim strzałką kierunek północny
- B) Wpisz/ narysuj w tabeli symbole, którymi oznaczysz poszczególne obiekty na planie
- C) Umieść na załączonym planie obiekty wymienione w tabeli (użyj symboli zamieszczonych w tabeli)
- D) Oblicz i wpisz do tabeli odległość każdego obiekty od szkoły

Obiekty	Symbol na mapie	Odległość od szkoły
Szkoła		
Sklep spożywczy		
Poczta		
Ośrodek zdrowia		
Posterunek policji		
Biblioteka/ wypożyczalnia książek		
Plac zabaw dla dzieci		
Ścieżka rowerowa		
Przystanek autobusowy/tramwajowy		

Zadanie 2.

A) Dokonaj obserwacji i oceń stan czystości okolic szkoły. Zakreśl Twoją ocenę.

- a) czysto
- b) niewielkie zanieczyszczenia
- c) średni stan czystości
- d) bardzo brudno

B) Wymień dwa argumenty uzasadniające Twoją ocenę.

1.....

2.....

Zadanie 3

Sformułuj jeden problem dotyczący konfliktu interesów mieszkańców okolic szkoły.

Przykład: Mieszkańcy pobliskich domów skarżą się na hałas dobiegający z okolic szkoły – uczniowie szkoły potrzebują relaksu i wyrażania emocji w czasie wolnym od lekcji.

Scenariusz zajęć nr5 **Projekt edukacyjny: Dlaczego musimy chronić morza i oceany**

Cel główny: uzasadnienie konieczności ochrony oceanów i mórz

Cele szczegółowe

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- charakteryzuje położenie i wymienia cechy wybranych akwenów wodnych
- poznaje źródła, przyczyny i skutki postępującego zanieczyszczenia wybranych akwenów wodnych
- uzasadnia konieczność ochrony oceanów i mórz
- podaje przykłady działań podejmowanych przez społeczność międzynarodową celem ochrony oceanów i mórz

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

Uczeń:

- samodzielnie zbiera informacje dotyczące tematu
- ocenia wiarygodność zebranych informacji
- selekcjonuje i interpretuje informacje
- opracowuje i wykonuje prezentację
- przedstawia prezentację
- doskonali umiejętność pracy zespołowej

Kształtowanie postaw

Uczeń:

- dostrzega konieczność ochrony oceanów i mórz
- proponuje rozwiązania ograniczające zanieczyszczenia wód morskich i oceanicznych

„Wiemy, że chronić nasze oceany, chronimy naszą przyszłość.”

(Bill Clinton-42 prezydent USA)

Przebieg zajęć (I część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
10		Przypomnienie zadań, które należało wykonać przed przygotowaniem prezentacji (zadania zamieszczone w harmonogramie pracy)
10	Ustalenie przez uczniów kryteriów wyboru najlepszej prezentacji Zapisanie kryteriów. W czasie prezentacji ustalanie oceny przez uczniów według ustalonych kryteriów	Kierowanie przebiegiem ustaleń
Część główna		
20	Prezentacja: Ocean Atlantycki Dyskusja nad prezentacją	Podsumowanie dyskusji
20	Prezentacja: Ocean Indyjski Dyskusja nad prezentacją	Podsumowanie dyskusji
20	Prezentacja: Ocean Arktyczny Dyskusja nad prezentacją	Podsumowanie dyskusji
Część podsumowująca		
10	Odpowiedzi przedstawicieli grup	Pytanie /refleksja: Jakie są główne źródła zanieczyszczenia oceanów

Przebieg zajęć (II część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
10		Przypomnienie kryteriów oceny prezentacji
Część główna		
20	Prezentacja :Ocean Spokojny Dyskusja nad prezentacją	Podsumowanie dyskusji
20	Prezentacja: Morze Bałtyckie Dyskusja nad prezentacją	Podsumowanie dyskusji
20	Wybór najlepszej prezentacji według ustalonych przez uczniów kryteriów	Podsumowanie wyników
Część podsumowująca		
10	„ <i>nigdy nie jesteś zbyt mały, by coś zmienić</i> ” Greta Thunberg Praca w parach: Co ja mogę zrobić by włączyć się w działania na rzecz ochrony oceanów i mórz	Omówienie zadania
10	Wypowiedzi przedstawicieli grup	Podsumowanie wypowiedzi uczniów

Materiały pomocnicze do tematu zajęć: Dlaczego musimy chronić morza i oceany

Harmonogram

Na pierwszym spotkaniu nauczyciel omawia cele projektu i dokonuje podziału uczestników zajęć pozalekcyjnych na grupy. Grupy mają za zadanie scharakteryzować ocean i omówić jego zanieczyszczenie oraz przedstawić główne przyczyny i skutki tego stanu.

Grupa	I	II	III	IV	V
Ocean / morze	Atlantycki	Pacyfik	Indyjski	Arktyczny	Bałtyk
Członkowie grupy	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.

Zadania do wykonania (dla wszystkich grup jednakowe)

- Zbierzcie informacje z różnych źródeł dotyczące:
  - charakterystyki geograficznej oceanu
  - stanu jego czystości
  - przyczyn zanieczyszczenia
  - skutków zanieczyszczenia
  - wybranej katastrofy ekologicznej zaistniałej na akwenie wodnym
  - przykładowych działań na rzecz ochrony oceanu/morza
- Dokonajcie selekcji i opracujcie zebrane informacje
- Przedstawcie charakterystykę oceanu i jego zanieczyszczenia (z wykorzystaniem mapy/map)
- Przygotujcie prezentację w postaci plakatu i pokaz multimedialnego
- Wymieńcie źródła informacji z których korzystaliście przy przygotowaniu prezentacji.

Terminy konsultacji z nauczycielem: W każdym dniu zajęć pozalekcyjnych po ich przeprowadzeniu

Czas trwania projektu: jeden miesiąc

Sposoby i czas prezentacji: Plakat i pokaz multimedialny (do 15 minut)

Kryteria oceny projektu przez nauczyciela

L.p.	Kryterium	Liczba punktów
1	Wartość merytoryczna (dobór treści,, spójność logiczna, aktualność wiedzy)	0-4
2	Przekaz (jasny , zrozumiały, czytelny)	0-4
3	Forma prezentacji (jasna, precyzyjna, komunikatywna, estetyczna, pomysłowa, oryginalna)	0-4
4	Współpraca w grupie	0-4

Kontrakt

1 Nauczyciel zobowiązuje się do udzielania konsultacji podczas wykonywania projektu. Projekt będzie oceniony według ustalonych i podanych uczniom przed rozpoczęciem pracy kryteriów.

1. Uczeń zobowiązuje się do:

- udziału w konsultacjach
- terminowego i samodzielnego wykonania zadań przydzielonych przez grupę
- przedstawienia i zaprezentowania wyników swojej pracy
- podania źródeł informacji, z których korzystał wykonując przydzielone przez grupę zadania

Ewaluacja projektu

Odpowiedz na pytania zakreślając jedną lub kilka odpowiedzi:

1. Jakie korzyści odniósł pracując nad projektem

- zdobyłem interesujące wiadomości dotyczące oceanu/Morza Bałtyckiego
- sprawniej posługuję się komputerem
- sprawniej szukam informacji w różnych źródłach(literaturze, mapach, Internecie)
- potrafię lepiej analizować i selekcjonować informacje
- umiem formułować wnioski
- potrafię zaprezentować w ciekawy sposób wyniki swojej pracy
- potrafię współpracować w zespole
- dostrzegam konieczność ochrony oceanów i mórz

2. Czy udział w projekcie był dla Ciebie Zaznacz właściwą odpowiedź.

- interesujący
- rozwijający
- stresujący

Linki

<https://www.rp.pl/Ekologia/191009550-Znaleziono-martwego-zolwia-W-jelitach-104-kawalki-plastiku.html>

<https://www.msc.org/pl/narzedzia-i-metody-polowowe/wloki-denne>

<https://www.mojanorwegia.pl/biznes-i-gospodarka>

<https://www.msc.org/pl/narzedzia-i-metody-polowowe/sznury-haczykowe>

<https://ryby.wwf.pl/>

Scenariusz zajęć nr 6 **Co możemy zrobić dla świata ?**

Cel główny: uzasadnienie konieczności zrównoważonego rozwoju dla świata i jego regionów

Cele szczegółowe

Wiedza geograficzna

Uczeń:

- prawidłowo stosuje termin: rozwój zrównoważony
- poznaje cele wytyczone przez Agendę 2030
- wykazuje konieczność realizacji we współczesnym świecie celów Agendy 2030

Umiejętności

Uczeń:

- precyzuje skojarzenia związane z celami Agendy 2030
- doskonali umiejętność zadawania pytań
- formułuje argumenty przemawiające za koniecznością wprowadzenia zrównoważonego rozwoju na świecie i w jego regionach

Postawy

Uczeń:

- dostrzega konieczność wdrażania we współczesnym świecie i w jego regionach zasad zrównoważonego rozwoju
- propaguje ideę zrównoważonego rozwoju
- postępuje w miarę swoich możliwości zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju

*„Ludzie, którzy tracą czas czekając, aż zaistnieją najbardziej sprzyjające warunki, nigdy nic nie zdziałają. Najlepszy czas na działanie jest teraz”
(Mark Fisher-brytyjski pisarz i filozof)*

Przebieg zajęć (I część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
10		Wprowadzenie do zajęć
Część główna		
20	Praca w 5 grupach . Każda z grup losuje dwa cele wyznaczone przez Agendę 2030. Praca metodą dociekań filozoficznych Uczniowie na przygotowanych plakatach wpisują: <ul style="list-style-type: none"> • trzy pierwsze myśli/skojarzenia związane z celem • dwa argumenty uzasadniające konieczność wdrażania celu 	Przygotowanie 11 plakatów z celami Agendy 2030. Nie należy uwzględniać celów omówionych wcześniej na zajęciach. Pod celami powinno być miejsce na skojarzenia, argumenty uzasadniające konieczność wdrażania celu oraz przewidywane następstwa realizacji celu
20	Prezentacja przez wybranych członków grupy informacji zamieszczonych na plakatach	Podsumowanie wyników pracy
10	Każda z grup przygotowuje trzy przewidywane następstwa wdrożenia celu	Czuwanie nad przebiegiem pracy
10	Każda z grup dopisuje przewidywane następstwa wdrożenia celu	Kierowanie przebiegiem zajęć . Podsumowanie zapisów na kolejnych plakatach
Część podsumowująca		
20	Refleksje uczniów: Dlaczego koniecznym jest wdrażanie celów zrównoważonego rozwoju	Podsumowanie wypowiedzi

Przebieg zajęć (II część – 90 minut)		
Część wstępna		
Czas w minutach	Czynności ucznia	Czynności nauczyciela
5		Wprowadzenie do zajęć
Część główna		
30	Praca metodą kuli śniegowej: Ustalamy czym jest rozwój zrównoważony	Omówienie zadania Podsumowanie pracy uczniów
10	Aktywne słuchanie	Wyjaśnienie roli Agendy 2030 we wdrażaniu celów zrównoważonego rozwoju
15	Wypełnienie karty ewaluacji zajęć przez uczestników	Podsumowanie pracy uczniów na zajęciach pozalekcyjnych
Część podsumowująca		
30	Refleksje dotyczące udziału w zajęciach	Wręczenie uczestnikom upominków np. książek dotyczących zrównoważonego rozwoju z dedykacją od nauczyciela

Załącznik nr 1.

„Rozwój zrównoważony – wybór czy konieczność”

Brałaś/ brałeś udział w zajęciach pozalekcyjnych „Rozwój zrównoważony – wybór czy konieczność”.

Oceń udział w zajęciach posługując się skalą 1-6 , gdzie jeden to najniższy wynik, a 6 najlepszy. Zaznacz swoją ocenę, stawiając krzyżyk w odpowiedniej kratce.

A) Czy jesteś zadowolona/zadowolony z udziału w zajęciach ?

1	2	3	4	5	6
----------	----------	----------	----------	----------	----------

a) Czy na zajęciach zdobyłaś/zdobyłeś nowe wiadomości?

1	2	3	4	5	6
----------	----------	----------	----------	----------	----------

b) Czy brałaś/brałeś aktywny udział w zajęciach ?

1	2	3	4	5	6
----------	----------	----------	----------	----------	----------

c) Czy atmosfera na zajęciach była życzliwa i sprzyjała uczeniu się ?

1	2	3	4	5	6
----------	----------	----------	----------	----------	----------

B) Co Ci się najbardziej podobało na zajęciach?

.....

C) Co było dla Ciebie nudne, albo uciążliwe na zajęciach ?

.....

D) Czy będziesz brał udział w innych zajęciach pozalekcyjnych o podobnej tematyce?

.....

E) Inne uwagi

.....

F) Jesteś uczniem klasy

VI

VII

VIII

Dziękuję za wypełnienie ankiety.

Załącznik nr 2

Arkusz wstępnej ewaluacji programu

Ocena programu zajęć pozalekcyjnych dla szkoły podstawowej
„Rozwój zrównoważony – wybór czy konieczność”

Lp.	Wskaźniki	Tak	Nie
1.	Czy cele programu są zgodne z celami określonymi przez obowiązującą podstawę programową dla szkoły podstawowej?		
2.	Czy doskonalone umiejętności zakładane przez program są zgodne z umiejętnościami określonymi przez obowiązującą podstawę programową dla szkoły podstawowej?		
3.	Czy program umożliwia uczestnikom zrozumienie idei zrównoważonego rozwoju?		
4.	Czy program zawiera przykładowe scenariusze zajęć?		
5.	Czy program zawiera materiały pomocnicze/ źródła informacji dla ucznia i nauczyciela?		
6.	Czy program jest dostosowany do możliwości i zainteresowań ucznia szkoły podstawowej?		
7.	Czy program preferuje aktywizujące metody i techniki pracy z uczniem?		
8.	Czy sposoby i metody pracy wykorzystują nowoczesne technologie komputerowe?		
9.	Czy program umożliwia indywidualizację pracy z uczniem?		
10.	Czy program integruje treści z różnych dziedzin życia?		
11.	Czy treści programu są dostosowane do możliwości percepcyjnych uczestników ?		
12.	Czy program jest interesujący , atrakcyjny dla uczniów?		
13.	Czy metody i techniki pracy rozwijają u uczniów umiejętność myślenia i kreatywność?		
14.	Czy realizacja programu umożliwi uczniom zrozumienie idei zrównoważonego rozwoju?		

IX Literatura

1. Anderson I. R., *Uczenie się i pamięć , integracja zagadnień , WSiP, Warszawa 1998*
2. Arends R.I., *Uczymy się nauczać , WSiP, Warszawa 1994*
3. Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2002*
4. Dzierzgowska I., *Jak uczyć metodami aktywnymi , Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna , Warszawa 2005*
5. Gołębiak B. D., (red.), *Uczenie metodą projektów, Warszawa, WSiP 2002*
6. Komorowska H., *O programach prawie wszystko, WSiP, Warszawa 1999*
7. Kruszewski K.,(red), *Sztuka nauczania , t.I i II, praca zbiorowa, PWN, Warszawa 2005*
8. Licińska D., *Nauczycielski program nauczania , SOP, Toruń 1995*
9. Niemierko B., *Kształcenie szkolne: podręcznik skutecznej dydaktyki, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne , Warszawa 2007*
10. Ornstein A. C., Hunkins F. P., *Program szkolny: Założenia, zasady . problematyka, WSiP, Warszawa 1998*
11. Silberman M., *Uczymy się uczyć, Gdańskie Wydawnictwa Pedagogiczne, Gdańsk 2005*
12. Walker, D.F., Soltis, J.F., *Program i cele kształcenia , WSiP, Warszawa 2000*
13. . Wrag E.C., *Trzy wymiary programu, WSiP, Warszawa 1999*